

Науково-дослідний економічний інститут

ФОРМУВАННЯ РИНКОВИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

**Збірник наукових праць
№7 (134)**

Київ 2012

Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць
Вип. 7 (134) / Наук. ред. І.Г. Манцуров. – К., 2012. – 158 с.

Рекомендовано Вченою радою НДЕІ

Збірник статей присвячено науковим здобуткам молодих науковців — аспірантів та здобувачів наукових ступенів кандидата та доктора економічних наук. Він охоплює широкий спектр проблем із таких напрямів:

- макроекономічні аспекти сучасної економіки;
- інноваційно—інвестиційна політика;
- економічні проблеми розвитку галузей та видів економічної діяльності;
- розвиток регіональної економіки;
- соціально—трудова проблеми.

Розраховано на науковців і спеціалістів, які займаються питаннями управління економікою та вивчають теорію та практику формування ринкових відносин в Україні.

Відповідно до постанови Президії ВАК України від 14 жовтня 2009 р. №1—05/4 даний збірник віднесено до наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук (перелік №1, розділ «Економічні науки»).

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

І.Г. МАНЦУРОВ, доктор економічних наук, професор (науковий редактор)

І.К. БОНДАР, доктор економічних наук, професор (заст. наукового редактора)

А.О. СІГАЙОВ, доктор економічних наук, професор (заст. наукового редактора)

В.Ф. БЕСЕДІН, доктор економічних наук, професор

В.М. ЛИЧ, доктор економічних наук, професор

В.І. ПИЛА, доктор економічних наук, професор

О.Ю. РУДЧЕНКО, доктор економічних наук, професор

О.С. ЧМИР, доктор економічних наук, професор

М.М. ШАПОВАЛОВА, кандидат економічних наук

РЕЦЕНЗЕНТИ

Ю.В. ГОНЧАРОВ, доктор економічних наук, професор

Формування ринкових відносин в Україні, 2012. Реєстраційний № KB 5350

© Науково—дослідний економічний інститут, 2012

// 36. наук. праць. НДІ Мінекономіки України, №9 (124), 2011 р. – С. 88–93.

9. Ніколаєв В.П. Відтворення житлового фонду як економічний процес / В.П. Ніколаєв, Т.В. Ніколаєва // Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Економічні науки. Вип. 4. – Кам'янець-Подільський, 2011. – С. 12–15.

10. Медведовський В.В. Управління інвестиціями у комунальні об'єкти на засадах аналізу вартості життєвого циклу / В.В. Медведовський, Т.В. Ніколаєва // Коммунальное хозяйство городов: Научн.-техн. Сб. Сер. Экономические науки. – К.: Техніка, 2011. Вип. 100. – С. 45–53.

11. Gautam K.P. Life-cycle cost analysis of home-ownership. – University of Hawaii at Manoa, 2009. – 411 p.

12. Flanagan R., Jewell C., Norman G. Whole life appraisal for construction. – <http://books.google.com.ua/books?id=sa2r6Osk06cC&dq=life+cycle+costing+history&hl=ru&site=reviewsJohn> Wiley and Sons, 2005. – 182 p.

13. Dell'Isola A. J., Kirk S. J. Life cycle costing for facilities: economic analysis for owners and professionals in planning, programming, and real estate development: designing, specifying, and construction, maintenance, operations, and procurement. – Reed Construction Data, 2003. – 396 p.

Л.В. ШІРІНЯН,

к.е.н., докторант, доцент, Науково-дослідний фінансовий інститут Академії фінансового управління Міністерства фінансів України

Фінансовий аудит страховика як метод контролю і регулювання діяльності страхової компанії

На відміну від традиційного уявлення про фінансовий аудит як про перевірку фінансової звітності запропоновано авторський підхід до фінансового аудиту страховика, що враховує специфіку страхової діяльності і базується на включенні до аудиту елементів фінансового аналізу. Проведено вибірковий фінансовий аудит страховиків України за методикою автора.

Ключові слова: зовнішній фінансовий аудит, страховик, фінансовий аналіз, показники.

В отличие от традиционного представления о финансовом аудите как о проверке финансовой отчетности предложен авторский подход к финансовому аудиту страховщика, который учитывает специфику страховой деятельности и базируется на включении в аудит элементов финансового анализа. Проведен выборочный финансовый аудит страховщиков Украины по методике автора.

Ключевые слова: внешний финансовый аудит, страховщик, финансовый анализ, показатели.

Unlike the traditional picture of financial audit as about the audit of financial records, the author going is offered near the financial audit of insurer which takes into account the specific of insurance activity and is based including of elements of financial analysis. The selective financial audit of insurers of Ukraine is conducted after the method of author.

Keywords: external financial audit, insurer, financial analysis, indexes.

Постановка проблеми. В умовах ринкової економіки у державних органів контролю і у кожної страхової компанії має існувати ефективна система контролю за достовірністю інформації і ефективністю діяльності. Відповідна система

спостереження і перевірки здійснюється за допомогою аудиту, який охоплює як правові, так і економічні аспекти господарської діяльності суб'єктів. Перевірка ефективності фінансової, інвестиційної і операційної діяльності страховика забезпечується шляхом фінансового аудиту. Стаття 34 Закону України «Про страхування» зобов'язує страховиків мати щорічне підтвердження річного балансу і звітності у вигляді аудиторського висновку зовнішнім аудитором, який внесений до Реєстру аудиторів (у 2011 році було зареєстровано 880 аудиторів і 450 страховиків). На сьогодні у вітчизняній науці і практиці не існує єдиного методологічного підходу до системи показників фінансового аудиту страхових організацій, що призводить до невизначеності в економічних відносинах між суб'єктами господарювання і уповноваженими державними органами регулювання.

На страховому ринку України склалася парадоксальна ситуація. З одного боку, кожний рік вітчизняні страховики здають близько 450 позитивних аудиторських висновків щодо достовірності інформації та задовільного фінансового стану, а реальні показники діяльності на страховому ринку України демонструють незадовільний стан справ у страховій галузі [1]. Наприклад, рівень страхового відшкодування залишається на низькому рівні і, як наслідок, населення не бажає страхуватися, ступінь капіталізації більшості страхових компаній відстає від рівня інфляції і як наслідок, надійність страхування зменшується. Це означає, що діюча система аудиту страховиків є неефективною, а контроль за діяльністю страховиків – лише формальним.

На нашу думку, проблема полягає в тому, що залишається поза увагою така важлива складова аудиту як фінансовий аудит. Останній має розглядатися як інструмент забез-

печення оптимального фінансового менеджменту страхової компанії, а показники оцінки фінансового стану страхової компанії для фінансового аудиту мають бути такими, щоб можна було одержати повну інформацію про фінансово-економічний стан страховика та найближчі перспективи розвитку. Тому фінансовий аудит страховиків повинен бути систематичним, детальним та проводитись в динаміці. У зв'язку з цим актуальним є розробка системи показників для фінансового аудиту страхової компанії, що включає низку специфічних показників, характерних для страхової діяльності і розширює коло питань аудиту страховиків.

В останні роки почали обговорювати необхідність впровадження аудиту за міжнародними стандартами фінансової звітності [2]. Останні відрізняються від національних правил складання звітності тим, що пропонують стандарти, що засновані не на жорстких фіксованих правилах, а на принципах. Такий підхід пропонується з метою унеможливлення обходу базових положень звітності за рахунок формальних правил. Головними принципами нових міжнародних стандартів фінансової звітності є такі: принцип нарахування (accrual basis), принцип неперервності діяльності (going concern), принцип обережності (prudence), доречності (relevance). Питання про запровадження і адаптацію відповідного підходу наразі обговорюється. Спроби зміни законодавства про аудиторську діяльність в 2007, 2009, 2011 роках згідно з цими новими стандартами поки що залишилися без результатів.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Питання, пов'язані з аудитом, були висвітлені в роботах вітчизняних учених, таких як О.Ю. Агафонов, О.О. Гаманкова, Т.О. Гарматій, О.В. Бондаренко, В.С. Приходько, В.В. Сопко, Н.І. Верховглядова, В.П. Шило, С.Б. Ільїна, А.Г. Загородній, М.В. Корягіна, Л.М. Полякова, А.В. Єлісєєва, З.О. Душко, М.М. Колос, у зарубіжних працях Т.А. Дубровіной, С.А. Сухова, А.Д. Шеремета, Е.Ф. Дюжикова, Дж. Лоббека, Р. Адамса, Х. Андерсона, А. Аренса, Дж. Робертсона, Д. Колдуелла. Проте основну увагу названі автори приділили насамперед питанням аудиту фінансової звітності підприємств, алгоритмам програми аудиту і недостатньою мірою врахували специфіку страхового бізнесу. Крім того, більшість авторів розглядає аудит у вузькому сенсі, розглядаючи його лише з позицій контролю.

Метою даної статті є розробка методики фінансового аудиту страхової компанії на основі запровадження системи показників аудиторської оцінки фінансового стану страховиків і застосування в практиці зовнішнього та внутрішнього аудиту.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, аудит є видом діяльності, який слугує для задоволення потреб зацікавлених сторін і перевірки надійності того, кого перевіряють. Згідно із Законом України «Про аудиторську діяльність» аудит – це перевірка публічної бухгалтерської звітності, обліку, первинних документів та іншої інформації щодо фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання з

метою визначення достовірності їх звітності, обліку, його повноти і відповідності чинному законодавству і встановленим нормативам [3]. Таке визначення базується на понятті «перевірка», що виглядає закономірним, враховуючи те, що аудит в Україні з'явився на основі ревізії – елемента фінансового контролю (переважно державного) за діяльністю компаній. Безумовно, перевірка є невід'ємною частиною аудиту, проте не можна говорити про те, що аудит полягає лише в проведенні перевірки.

На нашу думку, сучасний аудитор – це не просто контролер-ревізор, а радник, який навчає свого клієнта, як професійно вести справи в умовах ринкової економіки і не порушувати закони. Мета аудиту полягає не лише у перевірці достовірності даних, а й у сприянні ефективності роботи, раціональному використанню матеріальних, трудових і фінансових ресурсів у підприємницькій діяльності для отримання максимального прибутку. Основними завданнями аудиту є:

- перевірка фінансової звітності, розрахунків, декларацій та інших документів для встановлення їх достовірності й відповідності здійснених господарських і фінансових операцій чинному законодавству;
- виявлення і попередження (профілактика) порушень у фінансово-господарській діяльності підприємств;
- реальність визначення фінансових результатів;
- оцінка ефективності внутрішнього контролю;
- надання консультаційних послуг з питань обліку, аналізу, права, менеджменту, маркетингу, фінансів тощо [4].

По-перше, така багатофункціональність породжує різне розуміння ролі і функцій аудиторів різними суб'єктами страхового ринку. По-друге, консультаційна функція є останньою у типових планах аудиторської перевірки і тому часто залишається поза увагою як самих аудиторів, так і фахівців. Надання консультацій і рекомендацій з менеджменту і фінансів стає можливим лише за умов проведення аудиту балансу і фінансового стану страховика.

По відношенню до страховика можна розрізняти внутрішній (всередині компанії) та зовнішній аудит. За внутрішній аудит відповідає сама компанія або один з її відділів, тобто контрольний орган всередині самої компанії. Законодавством України нормативно не відрегульоване створення відділів внутрішнього аудиту. Водночас він не містить заборони на їх створення [5]. Внутрішнім контролюючим органом можуть здійснюватися аудиторські перевірки в самій страховій компанії або в її підрозділах.

Зовнішній аудит страховиків є одним з методів захисту прав споживачів страхових послуг та прав власників страхової компанії. При проведенні зовнішнього аудиту зазвичай аудитор послідовно виконує програму згідно переліку питань, який він складає перед початком перевірки. При цьому аудитор використовує формат аудиторського висновку, який рекомендує Національна комісія, що здійснює державне регулювання ринків фінансових послуг України (далі Держфінпослуг).

Перейдемо до розгляду фінансового аудиту. Спочатку аудитор оцінює стан фінансової звітності страховика на основі всебічної перевірки показників за загальним обсягом активів, величиною чистого прибутку, оплаченим статутним фондом, обсягом страхових резервів тощо. Отже, оцінка достовірності комплексу перелічених абсолютних показників дає змогу визначити не тільки достовірність даних, а й наскільки ефективно використовується майно страховика, чи отримує він прибуток і який дохід отримано від інвестицій. Слід підкреслити, що всі показники є взаємопов'язаними та взаємообумовленими. Тому оцінити реальний стан на підставі використання лише абсолютних показників неможливо. Для цього потрібно проводити комплексний аудит.

На практиці фінансовий аудит страхових компаній зводиться до аналізу звітності на основі трьох показників стосовно достатності власного капіталу страхової компанії, її платоспроможності та ліквідності балансу. Такий малий перелік показників не може бути основою для надання рекомендацій, адже не дає змоги повністю розкрити і виявити особливості фінансово-економічної діяльності страховиків. Саме тому ми пропонуємо здійснювати фінансовий аудит страховика за більшим переліком показників і критеріїв, що сприятиме більш достовірній оцінці діяльності страховика з різних боків.

Методологія аудиторської перевірки фінансового стану страховика

Враховуючи особливості страхового бізнесу, можна запропонувати систему показників для фінансового аудиту страхової компанії. В основу фінансового аудиту за авторською методикою покладено 3 групи показників: 1) показники платоспроможності; 2) показники ділової активності; 3) показники фінансової стійкості. Важливо не тільки система-

тично розраховувати та порівнювати в динаміці показники фінансового стану страховиків, а й правильно їх оцінювати. З цією метою аудиторі можуть визначати або рекомендувати нормативні значення відносних показників.

Пропонуємо розглянути детальніше такий підхід. Для спрощення записів уведемо позначення: р. – рядок відповідної форми бухгалтерської звітності; ф. – форма бухгалтерської звітності; гр. – графа форми бухгалтерської звітності; д. – додаток Розпорядження Держфінпослуг України від 15 вересня 2005 року №4619; рз. – відповідний розділ додатку Розпорядження Держфінпослуг України. Наприклад, запис р. 010 рз. 4 д. 4 означає рядок 010 розділу 4 додатку 4 наведеного Розпорядження Держфінпослуг.

Платоспроможність. Ця група є основною для здійснення аудиту фінансової звітності і застосовується у практиці перевірки аудиторами фінансового стану страховика. Баланс страховика можна вважати ліквідним, а саму страхову компанію платоспроможною, якщо під час порівняння згрупованих активів і зобов'язань виявиться, що активів вистачає для покриття зобов'язань страховика. Активи страховика розподіляються залежно від ступеня ліквідності, тобто швидкості їх перетворення на грошові кошти (табл. 1). Ліквідність являє собою здатність страховика швидко продати активи й одержати гроші для оплати своїх зобов'язань. Тобто ліквідність балансу передбачає використання коштів тільки за рахунок внутрішніх джерел.

Серед інших показників особливе місце посідають коефіцієнти, які показують, наскільки страховик є незалежним від зовнішніх джерел фінансування – коефіцієнт загальної автономії та коефіцієнт страхової автономії. Як правило, кредитори віддають перевагу страховим компаніям з більшою фі-

Таблиця 1. Показники фінансового аудиту платоспроможності страховика

№	Показник (назва)	Формула для розрахунку (вказівка)	Алгоритм розрахунку, оцінки (за бухгалтерською звітністю)
1	Коефіцієнт загальної автономії	Відношення власного капіталу до валюти балансу	р. 380 ф. 1 гр. 4 / р. 640 ф. 1 гр. 4
2	Коефіцієнт страхової автономії	Відношення власного капіталу до страхових зобов'язань	р. 380 ф. 1 гр. 4 / р. 415 ф. 1 гр. 4
3	Коефіцієнт загальної платоспроможності (загальної фінансової стабільності)	Відношення власного капіталу до зобов'язань	р. 380 ф. 1 гр. 4 / (р. 480 + р. 620) ф. 1 гр. 4
4	Коефіцієнт абсолютної ліквідності (грошової платоспроможності, ліквідності 1-го ступеня)	Абсолютно ліквідні активи (високоліквідні) / поточні зобов'язання	(р. 220 + р. 230 + р. 240) ф. 1 гр. 4 / 620 ф. 1 гр. 4
5	Коефіцієнт поточної ліквідності (ліквідності 3-го ступеня, середньої ліквідності, розрахункової платоспроможності, покриття)	(Оборотні активи) / (Поточні зобов'язання)	р. 260 ф. 1 гр. 4 / р. 620 ф. 1 гр. 4
6	Коефіцієнт запасу платоспроможності	ФЗП / НЗП. ФЗП – фактичний запас платоспроможності; НЗП – нормативний запас платоспроможності. СП (СВ) – сума страхових премій (виплат) протягом звітного періоду; СПП (СВП) – сума страхових премій (виплат), переданих у перестрахування (компенсованих перестраховиками) протягом звітного періоду	ФЗП=р. 380 ф. 1 гр. 4 – р. 010 ф. 1 гр. 4 НЗП = max (НЗП1, НЗП2). НЗП1= 0,18 (СП –0,5-СПП). НЗП2 = 0,26 (СВ –0,5-СВП).

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

нансовою автономністю, оскільки вони з більшою ймовірністю можуть погасити борги за рахунок власних коштів. Чим більша частка власного капіталу, тим більша можливість страховика у подоланні несприятливих ситуацій.

Дуже важливим є коефіцієнт запасу платоспроможності, який показує в скільки разів фактичний запас платоспроможності перевищує нормативний запас платоспроможності і дає змогу зробити висновок щодо достатнього рівня платоспроможності страхової компанії.

Ділова активність. Ділова активність охоплює практично всі напрямки роботи страхової компанії. Враховуючи важливість страхової діяльності ми виокремили з комплексу показників результати страхової діяльності, що дасть змогу визначити прибутковість страхування і виявити причини низької ефективності власного капіталу у разі збитків страхової компанії. Для оцінки впливу ризиків нестабільної співпраці з перестраховиками розглядаються такі запропоновані нами показники, як коефіцієнт залежності страхування від перестраховиків.

Фінансова стійкість. Аудит стійкості фінансового стану вимагає розрахунку тенденцій зміни основних показників діяльності. Це зумовлено тим, що фінансове стійким можна вважати таке підприємство, яке за рахунок власних коштів

спроможне забезпечити адекватні запаси й витрати. Фінансову стійкість потрібно розглядати як максимальну адаптацію кількості і якості фінансових ресурсів страховика до середовища, в якому він існує, що дає змогу покращувати або не погіршувати значення показників діяльності при зміні факторів впливу на компанію. Із цих позицій, зміна фінансових результатів обумовлена змінами доходу, прибутку страхової компанії, темпів росту власних коштів і співрозмірністю страхових резервів і платежів. Аудит фінансової стійкості страхових компаній передбачає балансування темпів росту за звітний період (за рік) і за минулий період (табл. 3) з рівнем інфляції в країні за рік.

Застосування приведеної системи показників дає змогу вести цілеспрямовану роботу з фінансового аудиту страховика для формування незалежної думки про реальний стан страховика, надання рекомендацій щодо раціональної структури балансу, основних факторів, які впливають на фінансові результати.

Фінансовий аудит вибіркового страховиків України

Прийmemo, що наявні звітні дані обраних страховиків є достовірними і підтверджуються зовнішньою аудиторською перевіркою. Тоді можна провести фінансовий аудит кожного страховика. Виконаємо за авторською методологією фін-

Таблиця 2. Показники фінансового аудиту ділової активності страховика

№	Показник (назва)	Формула для розрахунку (вказівка)	Алгоритм розрахунку, оцінки (за бухгалтерською звітністю)
1	Коефіцієнт рентабельності активів	Відношення чистого прибутку до середньорічної вартості активів	$2 \cdot p. 220 \text{ (або } 225) \text{ ф. 2 гр. 3 / (р. 280 гр. 3 + р. 280 гр. 4) ф. 1}$
2	Коефіцієнт рентабельності страхової діяльності	Відношення чистого прибутку до виручки від реалізації продукції	$p. 220 \text{ (або р. 225) ф. 2 гр. 3 / р. 035 ф. 2 гр. 3}$
3	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу (показник рентабельності інвестицій)	Відношення чистого прибутку до середньорічної вартості власного капіталу	$p. 220 \text{ ф. 2 гр. 3 / } 0,5 \{p. 380 \text{ гр. 3 + р. 380 гр. 4}\} \text{ ф. 1}$
4	Коефіцієнт ділової активності у страхуванні	Відношення страхових внесків (виручка від реалізації продукції) до валюти балансу	$p. 035 \text{ ф. 2 гр. 3 / р. 280 ф. 1 гр. 4 або (р. 010 рз. 2 + р. 010 рз. 3 + р. 010 рз. 4) д. 4 / р. 640 ф. 1 гр. 4}$
5	Коефіцієнт залежності страхування від перестраховиків	Відношення частки перестраховика у страхових резервах до обсягів резервів	$p. 416 \text{ ф. 1 гр. 4 / р. 415 ф. 1 гр. 4}$

Таблиця 3. Показники аудиту фінансової стійкості страховика

№	Показник (назва)	Формула для розрахунку (вказівка)	Алгоритм розрахунку, оцінки (за бухгалтерською звітністю)
1	Коефіцієнт загальної фінансової стійкості	Відношення доходу до витрат	$(p. 010 + p. 060 + p. 110 + p. 120 + p. 130 + p. 200) \text{ ф. 2 гр. 3 / (р. 025 + р. 030 + р. 040 + р. 070 + р. 080 + р. 090 + р. 140 + р. 150 + р. 160 + р. 205) ф. 2 гр. 3}$
2	Коефіцієнт стійкості власних коштів (показник темпів зростання власних коштів)	Відношення зміни власних коштів за рік до власних коштів на початку року	$\{p. 380 \text{ ф. 1 гр. 4 - р. 380 ф. 1 гр. 3}\} / 380 \text{ ф. 1 гр. 3}$
3	Коефіцієнт стійкості оборотних активів	Відношення зміни оборотних активів за рік до вартості оборотних активів на початок періоду	$\{p. 260 \text{ ф. 1 гр. 4 - р. 260 ф. 1 гр. 3}\} / p. 260 \text{ ф. 1 гр. 3}$
4	Коефіцієнт збитковості страхових операцій (рівень виплат, рентабельність страхування, показник андеррайтингу)	Відношення страхових виплат до страхових премій	$p. 025 \text{ ф. 2 гр. 3 / р. 010 ф. 2 гр. 3 або } p. 025 \text{ ф. 2 гр. 3 / } \{(p. 010 + p. 080) \text{ гр. 3 д. 2 - (р. 020 рз. 2 + р. 090 рз. 3) д. 4}\}$
5	Коефіцієнт адекватності резервів преміям	Відношення страхових резервів до страхових премій	$p. 415 \text{ ф. 1 гр. 4 / р. 010 ф. 2 гр. 3}$

Таблиця 4. Фінансовий аудит вибірових страховиків України за результатами 2010 року

Показник / коефіцієнт / ознака	Назва страхової компанії (місто головного офісу)				Норматив показника	
	Українська Пожежно-Страхова Компанія (Київ)	Страхова компанія «Центральна» (Харків)	Страхова компанія «Злагода» (Донецьк)	Акціонерне товариство «Грандвіс» (Чернігів)	Напрям бажаних змін (зростання ↑, падіння ↓)	Орієнтовне позитивне значення
Платоспроможність						
Загальна автономія	0,43	0,98	0,94	0,92	↑	0,2 0,6
Страхова автономія	0,68	44,56	13,55	10,45	↑	> 1
Загальна платоспроможність	15,35	217,84	21,83	146,65	↑	> 1
Абсолютна ліквідність	24,13	4,56	22,90	62,43	↑	> 0,2
Поточна ліквідність	29,99	218,62	23,13	86,15	↑	> 1
Запас платоспроможності	2,96	37,08	152,9	30,69	↑	> 1
Ділова активність						
Рентабельність активів	0,056	0,005	-0,109	0,013	↑	> 0
Рентабельність страхової діяльності	0,061	0,030	-2,416	0,087	↑	> 0
Рентабельність власного капіталу	0,128	0,0047	-0,146	0,014	↑	> 0
Ділова активність у страхуванні	0,85	0,151	0,062	0,147	↑	> 0
Залежність страхування від пере-страховиків	0,16	0,38	0,79	0,146	↓	0,01 0,3
Фінансова стійкість						
Загальна фінансова стійкість	1,114	1,064	0,968	1,152	↑	> 1
Стійкість власних коштів	0,137	0,005	-0,136	0,015	↑	> інфляція за рік 0,09
Стійкість оборотних активів	0,196	0,001	-0,393	0,18	↑	> інфляція за рік 0,09
Збитковість страхових операцій	0	0	0	0,15	↓	0,2 0,6
Адекватність резервів преміям	0,75	0,15	1,13	0,51	↑	0,2 0,6

нансовий аудит вибірових страхових компаній України, що здійснюють страхування інше, ніж страхування життя, і покажемо результати у табл. 4.

З отриманих результатів можна побачити, що серед чотирьох обраних компаній, які проаналізовано за звітними даними 2010 року, найбільш проблематичною є страхова компанія «Злагода», незважаючи на те, що за формальними ознаками платоспроможність цієї компанії залишається високою за всіма показниками ліквідності і автономії (баланс є ліквідним, а запас платоспроможності складає близько 153). У той час як страхова діяльність в цілому є дохідною, компанія є фінансово нестійкою – доходи є меншими за витрати, а коефіцієнт рентабельності страхової діяльності є від'ємним. Страховик має занадто велику частку перестраховика у страхових резервах (79%) і фактично виступає лише перестраховальником. Унаслідок відсутності страхових виплат, збитковість страхових операцій в компанії є нульовою (аналогічна проблема існує і в трьох інших компаніях), а величина резервів є неадекватно великою щодо премій. Нульова збитковість порушує базовий принцип страхування стосовно поділу відповідальності між страхувальником і страховиком і підриває довіру до ідеї страхування взагалі. Тому ця обставина повинна викликати занепокоєння державних органів контролю за страховою діяльністю. Цікаво, що якби аудитор робив висновок лише за традиційним підходом, тобто за показниками ліквідності (таблиця 1 та розділ платоспроможності табл. 4), то така збиткова і не рентабельна страхова компанія мала б цілком позитивний висновок.

Найкраща ситуація виявляється у акціонерного товариства «Грандвіс», яке має найкращий показник фінансової стійкості, задовільні показники ліквідності і ненульовий рівень збитковості страхових операцій, адекватні резерви. Дещо зменшеним у товариства є рівень страхових виплат. Компанія збільшує оборотні активи двічі швидше за рівень інфляції, однак втрачає у порівнянні з інфляцією вартість власного капіталу. Аналогічну проблему знецінення активів і власного капіталу має і компанія «Центральна», у якій зростання обсягу власних коштів суттєво відстає від рівня інфляції. Компанія «Грандвіс» має позитивну рентабельність як в страховій діяльності так і за іншими видами діяльності.

«Українська Пожежно-Страхова Компанія» має невисокий рівень незалежності, низький рівень власного капіталу по відношенню до зобов'язань і високий рівень ліквідності активів. Запас платоспроможності є достатнім і складає 2,96 (найменше значення з розглянутих). Позитивна рентабельність власного капіталу показує, що кожна гривня, вкладена в активи цього страховика, приносить 12,8 копійок чистого прибутку. Страховик має високу ділову активність саме у страхуванні, однак фактично не виплачує страхових відшкодувань і має дещо завищений рівень страхових резервів на рівні 75% премій.

Висновки

Сучасний аудит охоплює не тільки перевірку з метою визначення достовірності і відповідності законодавству і нормативам, а й рекомендації щодо ефективності роботи, ра-

ціональному використанню ресурсів. З цих позицій автором запропоновано включення елементів фінансового аналізу для фінансового аудиту страховиків України і апробовано такий підхід на прикладі вибіркового страховиків. Такий підхід сприятиме розв'язанню проблеми підвищення якісного та змістового наповнення аудиторського висновку. На підставі аналізу показників ділової активності і фінансової стійкості аудитор може не тільки зробити висновок про реальний стан страховика на момент перевірки, а й оцінити тенденції розвитку у найближчій перспективі.

На основі проведеного фінансового аудиту власники або керівники страхових компаній можуть переглянути ризики; скоротити заборгованості; переглянути структуру активів; скоригувати методи інвестування резервів та удосконалити менеджмент. Результати фінансового аудиту слугують вихідною інформацією як для органів державного нагляду за страховою діяльністю, так і для клієнтів страховика.

Список використаних джерел

1. Шірінян Л.В. Конкурентоспроможність страхового ринку України в сучасних умовах / Шірінян Л.В. // Економіка України. – 2011. – №7. – С. 37–48.
2. Електронний ресурс Міністерства Фінансів – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>
3. Закон України «Про аудиторську діяльність» // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – №44. – С. 432.
4. Усач Б.Ф. Аудит: Навчальний посібник. – 4-те видання, виправлене і доповнене. – К.: Знання, 2007. – 231 с.
5. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про страхування» від 07.07.2005 №2774-IV // Відомості Верховної Ради України. – №37. – 2005. – С. 1449–1451.
6. Бондаренко О.В. Засади здійснення зовнішнього аудиту діяльності страхових компаній // Науковий вісник НЛТУ України: Серія «Економіка, планування і економіка галузі». – 2009. – Вип. 19. – С. 157–165.

В.М. КОЗКА,
аспірантка, Інститут світової економіки та міжнародних відносин НАН України

Вплив глобалізаційних процесів на розподіл сил в сучасному світі

Процес глобалізації іде переважно на благо країн, що розвиваються динамічно і є могутніми.

ПРООН

У статті розглядається неоднозначний вплив феномену глобалізації на соціально-економічний розвиток постіндустріального суспільства, виявляється проблема нерівномірності розвитку різних регіонів планети, досліджуються тенденції покращення Індексу розвитку людського потенціалу (ІРЛП).

Ключові слова: феномен глобалізації, нерівномірність економічного розвитку, постіндустріальне суспільство, ІРЛП.

В статье рассматривается неоднозначное влияние феномена глобализации на социально-экономическое развитие постиндустриального общества, выявляется проблема неравномерности развития разных регионов планеты, исследуются тенденции улучшения Индекса развития человеческого потенциала (ИРЧП).

Ключевые слова: феномен глобализации, неравномерность экономического развития, постиндустриальное общество, ИРЧП.

In this article the phenomenon of mixed impact of globalization on socio-economic development of post-industrial society is considered, the problem of inequality development in different regions of the world is showed up, the trends of improving the human development index (HDI) are studied.

Keywords: the phenomenon of globalization, inequality of economic development, post-industrial society, HDI.

Постановка проблеми. На сьогодні глобалізація стала важливим аспектом розвитку сучасної світової системи, однією із найвпливовіших сил, що визначає подальший розвиток світової цивілізації. Однак за результатами свого прояву феномен глобалізації є неоднозначним для окремих країн та регіонів світу. Упродовж останніх років загострилася полеміка щодо визначення ролі глобалізаційних процесів у поглибленні чи вирішенні проблем нерівномірності економічного розвитку, нееквівалентності зовнішньоекономічного обміну між центром і периферією, міжнародної дивергенції доходів і глобальної бідності. Прихильники глобалізації переконливо аргументують, що вона створює потенційні можливості для подолання економічної нерівності і глобальної бідності, при цьому у свій час висувалися переконливі аргументи на користь лібералізації міжнародних економічних відносин, що підвищить ефективність міжнародної алокації ресурсів; а в об'єднанні економічно розвинутих країн під егідою міжнародних програм вбачалися реальні шляхи збільшення обсягів донорської допомоги найбільш бідним країнам.

Насправді ж конвергенція доходів спостерігалася лише в не багатьох країнах. У більшості ж країн, що розвиваються конвергенції так і не було досягнуто, незважаючи на той факт, що країни відкрили свої економіки для світового ринку. Відтак «фундаментальні структурні зрушення у системі світового господарства, котрі набули особливо виразних

ЗМІСТ

Макроекономічні аспекти сучасної економіки

ПРЕДБОРСЬКИЙ В.А. Інституційна пам'ять суспільства: тінізаційний аспект	3
МИРОШНИЧЕНКО Т.Є. Соціальна складова модернізаційної політики сталого розвитку національної економіки	8
ФАЙДЕВИЧ О.О. Сфера інтелектуальної власності в системі сучасних глобальних змін	11
ІВАТЬО О.В. Оцінка нематеріальних активів при приватизації державних підприємств	14
НЕЧАЮК І.Б. Фінансова політика та її вплив на соціально-економічний розвиток України	20
ОНИКІЄНКО С.В. Криза концепції пруденційного регулювання банківської діяльності	23
ТОМАШИК Л.С. Оцінка впливу грошових переказів трудових мігрантів на соціально-економічне середовище в Україні	28
ЧОРНИЙ В.В. Концептуальні підходи до визначення економічно обґрунтованого рівня тарифів на вантажні залізничні перевезення	33
ЧОРНОДІД І.С. Теоретичні засади сутності конкурентоспроможності національної економіки	37

Інноваційно-інвестиційна політика

ЖАРИНОВА А.Г. Вплив науково-технічної та освітньої діяльності на розвиток інтелектуального капіталу	44
БУЛКІН І.О., ДЕНИСЮК В.А. Ключові тенденції фінансування інноваційної діяльності в промисловості України	47
РЕЗНІК Н.П. Особливості стимулювання інвестиційної активності в сільському господарстві	57
ПАНУХНИК Я.Г. Формування портфеля інновацій в контексті модернізації управління приладобудівним підприємством	60
ПАЛЬЧЕВИЧ Г.Т. Стратегічне управління інноваційним розвитком економіки	64
ТЕЛЬНОВ А.С., ПОПЕЛЬ С.А. Соціально-економічна сутність поняття «інноваційний потенціал»	69

Економічні проблеми розвитку галузей та видів економічної діяльності

КАТОНА М.В. Стратегічне управління витратами агрохолдингів	77
САФОНОВ Т.І. Внутрішній аудит як ефективний елемент управління сільськогосподарськими підприємствами України	80
МЕЛЬНИК О.В. Використання паливно-енергетичних ресурсів у сфері виробництва електроенергії, теплоенергії та водопостачання	83
КУДРИЦЬКА Н.В. Проблеми модернізації автомобільного транспорту України	88
КРАСНОКУТСЬКА Н.С., КОВ'ЯХ Т.В. Теоретико-методичні засади комплексної оцінки розвитку торговельного підприємства	93
БЛУДОВА Т.В., ПАСТЕРНАК А.Л., ПАСТЕРНАК Е.Л. Аналітичне вирівнювання часових рядів для функції збуту підприємства за допомогою логістичної кривої	97
НОСОВА Є.А. Порівняльна характеристика традиційних методів оцінки вартості підприємства	100
ДЯКОН Л.Л. Методичний підхід до формування фінансової стратегії підприємства на основі функцій контролінгу	104
НІКОЛАЄВА Т.В. Резерви здешевлення житла та механізми відтворення житлового фонду в умовах обмеженої платоспроможності громадян	109
ШІРІНЯН Л.В. Фінансовий аудит страховика як метод контролю і регулювання діяльності страхової компанії	114
КОЗКА В.М. Вплив глобалізаційних процесів на розподіл сил в сучасному світі	119

Розвиток регіональної економіки

БІЛИК М.Д., СЕНЬКО Н.В. Кластеризація регіонів України за показниками енергоспоживання	125
--	-----

Соціально-трудові проблеми

ЛЕГКОСТУП І.І. Місцеві бюджети у системі бюджетного регулювання: теоретичні аспекти	131
ІЛЯШ О.І. Демографічні загрози відтворення населення та їхній вплив на систему безпеки трудового потенціалу України	137
БУЛАХ Т.М., ПЛАХОТНИКОВА Л.О. Комплексна оцінка соціальної інфраструктури села	145
ХОМЕНКО І.М. Вплив структурних змін у соціально-трудових відносинах на забезпечення розвитку мотивації праці машинобудівних підприємств	149

До авторів збірника

Шановні автори!

Науково–дослідний економічний інститут Міністерство економічного розвитку і торгівлі України приймає до друку у періодичному збірнику «Формування ринкових відносин в Україні» статті з економічної тематики

1. Стаття має відповідати тематичній спрямованості збірника.
2. Обов'язковими є рецензія фахівця у відповідній галузі науки.
3. У статті відповідно до нових вимог ВАК від 15.01.2003 р. № 7–05/1 необхідні такі елементи:
 - анотація на трьох мовах (українська, російська, англійська), де чітко сформульовано головну ідею статті та обґрунтовано її актуальність;
 - ключові слова на трьох мовах (українська, російська, англійська);
 - постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими чи практичними завданнями;
 - аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття;
 - формування цілей статті (постановка завдання);
 - виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів;
 - висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку.
4. Обсяг – не більше 1 друкованого аркуша (до 16 сторінок) формату А4 через інтервал 1,5. Поля: верхнє, нижнє, лівє, правє – 2 см. Абзац – 5 знаків. Шрифт: Arial, розмір – 12. Мова – українська.
5. Прізвище, ініціали, науковий ступінь розміщуються у правій верхній частині аркуша.
6. Відомості про автора: адреса, контактний телефон (домашній, робочий).
7. Статті, таблиці та формули мають виконуватися у редакторі Microsoft Word, якщо стаття містить формули, то вони мають набиратися у редакторі формул Microsoft Equation, який вбудований в усі версії програми Word.
8. Якщо стаття містить графіки чи діаграми, виконані в інших програмах (такі як Excel, Corel Draw та ін.), то ці файли також додаються до статті в оригіналі програм, в яких вони виконані.
9. Графіки та діаграми можуть бути передані в графічних форматах: векторний – EPS, AI (шрифти переконвертовані в криві); растровий – TIF, 300 dpi, 256 кольорів сірого.
10. Зноски в документі мають бути оформлені за допомогою вбудованих функцій програми Word.
11. Назви файлів мають відповідати прізвищам авторів.
12. Статті надаються на диску, до диска обов'язково додаються роздруковані статті (діаграми, графіки, схеми) в якісному вигляді для можливості подальшого сканування (1 прим.). Текст у електронному вигляді повинен відповідати тексту в надрукованому вигляді.
13. Статті не повинні містити приміток від руки та помарок, кожен лист статті підписується автором.
14. Посилання на джерела інформації є обов'язковими. Джерела подаються в кінці статті з основними вимогами до бібліографічних описів. Нумерація джерел вздовж тексту.
15. У разі невиконання вищевказаних вимог редакція не приймає статей до друку.

Редакція наукового збірника не несе відповідальності за авторські права статей, що подаються до друку.

Довідки за телефонами: (044) 239–10–49

Редакційна колегія